

Spis treści

1 Operacje	1
1.1 Działanie wewnętrzne i zewnętrzne	1
1.2 Własności operacji	2
2 Grupa	2
2.1 Grupa $\mathbb{Z}_n$	2
2.2 Grupa $\mathbb{Z}_n^\times$	2
3 Podgrupa	2
3.1 Generowanie	2
3.2 Przystawanie	2
4 Funkcja Eulera	3
5 Permutacje	3
5.1 Rozkład na cykle	3
5.2 Iloczyn transpozycji	3
5.3 Postać macierzowa	3
5.4 Znak permutacji	3
6 Pierścień	3
6.1 Pierścień z jedynką	3
6.2 Pierścień przemienny	4
7 Ciało	4
8 Wielomiany	4
8.1 Przykład ciała wielomianowego	4
8.2 Rozkładalność a ciała	4
9 Rozszerzony algorytm Euklidesa	4
10 Problem logarytmu dyskretnego	5
11 Test na pierwszość Fermata	5
12 Chińskie twierdzenie o resztach	5
13 Faktoryzacja wielomianu nad ciałem skończonym	6
13.1 Distinct-degree factorization	6
14 Wspólne miejsca zerowe wielomianów jednej zmiennej	6
15 Wielomiany wielu zmiennych	6
16 Bazy Gröbnera	6
Kazali mi to zdawać, choć algebrę miałem jakbym nie miał ciekawszych rzeczy do roboty i potrzebował tej powtórki. Fun times.	

1 Operacje

Każdą funkcję która ma dwa argumenty i zwraca jeden wynik można nazwać operacją. Teoretycznie zatem można konwencjonalne operatory traktować jako funkcje. $+(1, 1) = 2$

1.1 Działanie wewnętrzne i zewnętrzne

Działanie wewnętrzne w zbiorze A : $*$: $A \times A \rightarrow A$. Działanie zewnętrzne w zbiorze A : $*$: $F \times A \rightarrow A$

1.2 Własności operacji

Rozróżniamy kilka własności, które mogą mieć operacje.

- **Łączność** - $A * (B * C) = (A * B) * C$
- **Przemienność** - $A * B = B * A$
- **Rozdzielność** - $A * (B + C) = A * B + A * C$
- **Element neutralny** - $A * E = A$
- **Element odwrotny** - $A * A^{-1} = E$

2 Grupa

Grupa to zbiór G z działaniem wewnętrznym $*$ jeśli:

- $*$ jest łączne
- $*$ posiada element neutralny
- $*$ posiada element odwrotny

Dodatkowo jeśli $*$ jest przemienne to mamy grupę abelową.

2.1 Grupa $\mathbb{Z}_n$

Specyficzna grupa, która jest zbiorem liczb całkowitych od 0 do $n - 1$ z działaniem $+$ modulo n . Elementem przeciwnym dla a jest $n - a$.

2.2 Grupa $\mathbb{Z}_n^\times$

$$\mathbb{Z}_n^\times = \{a \in \mathbb{Z}_n : \text{NWD}(a, n) = 1\}$$

A działanie tej grupy to mnożenie modulo n . Element przeciwny oblicza się algorytmem Euklidesa.

3 Podgrupa

Podgrupa to podzbiór grupy z odpowiednio dostosowanym działaniem. Na przykład podgrupą $\mathbb{Z}_{12}$ jest $(\{0, 4, 8\}, +)$, ponieważ nie ma pary elementów z podzbioru, które po dodaniu dałyby coś spoza podzbioru.

3.1 Generowanie

Niech $(G, *)$ będzie grupą z elementem neutralnym E . Wtedy:

$$\langle g \rangle = \{\overbrace{g * g * \dots * g}^n : n \in \mathbb{N}\} \cup \{E\} \cup \{\overbrace{g^{-1} * g^{-1} * \dots * g^{-1}}^m : m \in \mathbb{N}\}$$

Jeśli $G = \langle g \rangle$ dla pewnego g to G jest grupą cykliczną. Rzędem g jest $|\langle g \rangle|$

W $\mathbb{Z}_{12}$ podgrupą generowaną przez 4 jest $\{0, 4, 8\}$, a $\text{rz}(4) = |\langle 4 \rangle|$. Z kolei $\langle 1 \rangle = \mathbb{Z}_{12}$ zatem $\mathbb{Z}_{12}$ jest grupą cykliczną. Jeżeli p jest liczbą pierwszą to $\mathbb{Z}_p^\times$ jest grupą cykliczną.

3.2 Przystawanie

Jeśli dwa elementy a, b są przystające w Grupie G to $a \equiv b$. Na przykład $32 \equiv 4$ w $\mathbb{Z}_7$, ponieważ $32 \bmod 7 = 4$. Przystawanie ($\bmod n$) implikuje:

- że a i b przy dzieleniu przez n mają tę samą resztę
- n dzieli $a - b$
- $a = b + nk$ dla pewnego $k \in \mathbb{Z}$

4 Funkcja Eulera

$$\varphi(n) = \begin{cases} 1 & : n = 1 \\ |\mathbb{Z}_n^\times| & : n > 1 \end{cases}$$

Jeśli p jest liczbą pierwszą to $\varphi(p^k) = p^k - p^{k-1}$ oraz $\varphi(p) = p - 1$. Jeśli $\text{NWD}(m, n) = 1$ to $\varphi(mn) = \varphi(m)\varphi(n)$.

5 Permutacje

$$\pi = \begin{pmatrix} 1 & 2 & 3 & \cdots & n-1 \\ a_1 & a_2 & a_3 & \cdots & a_n \end{pmatrix}$$

$$a_n = \pi(n)$$

5.1 Rozkład na cykle

$$\pi = \begin{pmatrix} a_1 & a_2 & a_3 & \cdots & a_n \\ a_2 & a_3 & a_4 & \cdots & a_1 \end{pmatrix} = (a_1, a_2, a_3, \dots, a_n)$$

$$\pi' = \begin{pmatrix} a_1 & a_2 & b_1 & b_2 \\ a_2 & a_1 & b_2 & a_1 \end{pmatrix} = (a_1, a_2) \cdot (b_1, b_2)$$

5.2 Iloczyn transpozycji

$$(a_1, a_2, a_3, \dots, a_k) = (a_1, a_k) \cdot (a_1, a_{k-1}) \cdot \dots \cdot (a_1, a_3) \cdot (a_1, a_2)$$

5.3 Postać macierzowa

$$\pi = \begin{pmatrix} 1 & 2 & 3 & 4 \\ 2 & 2 & 4 & 3 \end{pmatrix} = \begin{bmatrix} 0 & 0 & 0 & 0 \\ 1 & 1 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 1 \\ 0 & 0 & 1 & 0 \end{bmatrix}$$

5.4 Znak permutacji

Ilość czynników w iloczynie transpozycji określa parzystość permutacji.

$$(-1)^n$$

gdzie n to ilość transpozycji

6 Pierścień

Pierścień to uporządkowana trójka $R(A, +, \cdot)$, gdzie A to zbiór, a $+$ i $\cdot$ to działania spełniające następujące warunki:

- $(A, +)$ jest grupą abelową
- $+$ i $\cdot$ są wewnętrzne dla A
- Dla każdego $a, b, c \in A$ zachodzi rozdzielność mnożenia względem dodawania: $a \cdot (b + c) = a \cdot b + a \cdot c$ oraz $(a + b) \cdot c = a \cdot c + b \cdot c$
- Istnieje element neutralny mnożenia $1 \in A : \forall a \in A : a \cdot 1 = 1 \cdot a = a$

6.1 Pierścień z jedyneką

Pierścień z jedyneką to pierścień, w którym istnieje element neutralny mnożenia oraz $A \neq \emptyset$

6.2 Pierścień przemienny

Pierścień przemienny to pierścień, w którym mnożenie jest przemienna

7 Ciało

Ciało $\mathbb{C}(K, +, \cdot)$ to pierścień przemienny z jedynką, oraz $(K \setminus \{0\}, \cdot)$ jest grupą. Innymi słowy: jest to niepusty zbiór K z działaniami $+$ i $\cdot$, które są przemienne, łączne, posiadają elementy neutralne i odwrotne, oraz istnieją takie pary (a, b) dla których:

$$a + b = 0 \text{ oraz } a \cdot b = 1$$

Przykładami ciał są: $\mathbb{Q}$, $\mathbb{R}$, $\mathbb{C}$.

8 Wielomiany

Mówimy, że liczba z jest pierwiastkiem n -tego stopnia liczby w jeśli

$$z^n = w$$

Każdy wielomian $f \in \mathbb{C}[x]$ stopnia n ma n pierwiastków. Jeśli $f(x) = a_n x^n + a_{n-1} x^{n-1} + \dots + a_0$ to

$$f(x) = a_n(x - z_1)(x - z_2) \dots (x - z_n)$$

8.1 Przykład ciała wielomianowego

Zbiór $\{0, 1, x, x+1\}$ z dodawaniem i mnożeniem modulo $f(x) = x^2 + x + 1 \in \mathbb{Z}_2[x]$ jest ciałem.

+	0	1	x	$x+1$
0	0	1	x	$x+1$
1	1	0	$x+1$	x
x	x	$x+1$	0	1
$x+1$	$x+1$	x	1	0

Tabela 1: Dodawanie w wyżej zdefiniowanym ciele

8.2 Rozkładalność a ciała

Dlaczego zbiór $\{0, 1, x, x+1\}$ z dodawaniem i mnożeniem modulo $f(x) = x^2 + 1 \in \mathbb{Z}_2[x]$ nie jest ciałem? Ponieważ $x^2 + 1$ jest rozkładalny w $\mathbb{Z}_2[x]$.

Mówimy, że wielomian $f(x)$ jest rozkładalny w $\mathbb{Z}_p[x]$ jeśli gdy istnieją wielomiany $g_1, g_2 \in \mathbb{Z}_p[x]$ stopnia co najmniej 1 takie, że $f(x) = g_1(x)g_2(x)$.

Dla każdego $n \in \mathbb{N}$ i każdej liczby pierwszej p istnieje wielomian stopnia n w $\mathbb{Z}_p[x]$ który jest nierozkładalny.

9 Rozszerzony algorytm Euklidesa

Dla $a, b \in \mathbb{Z}$ wyznacza $NWD(a, b)$ oraz $x, y \in \mathbb{Z} : ax + by = NWD(a, b)$. Jest on zdefiniowany w następujący sposób:

$$(r_0, s_0, t_0) = (a, 1, 0), (r_1, s_1, t_1) = (b, 0, 1)$$

$$(r_{i+1}, s_{i+1}, t_{i+1}) = (r_{i-1}, s_{i-1}, t_{i-1}) - \left\lfloor \frac{r_{i-1}}{r_i} \right\rfloor (r_i, s_i, t_i)$$

Równanie $ax + by = c$ ma rozwiązanie w $\mathbb{Z}$ tylko jeśli $NWD(a, b) | c$. Na przykład: dla 30, 45 mamy:

1. $(45, 1, 0), (30, 0, 1)$
2. $(45, 1, 0) - 1 * (30, 0, 1) = (15, 1, -1)$
3. $(30, 0, 1) - 2 * (15, 1, -1) = (0, -2, 3)$

$$4. \text{ } NWD(30, 45) = 15$$

$$5. 15 = -1 * 30 + 1 * 45$$

Albo inaczej: $61^{-1} \in \mathbb{Z}_{130} = ?$

$$61^{-1} \in \mathbb{Z}_{130} \rightarrow 61x \equiv 1 \pmod{130} \rightarrow 61x + 130y = 1$$

$$1. (130, 1, 0), (61, 0, 1)$$

$$2. (130, 1, 0) - 2 * (61, 0, 1) = (8, 1, -2)$$

$$3. (61, 0, 1) - 7 * (8, 1, -2) = (5, -7, 15)$$

$$4. (8, 1, -2) - 1 * (5, -7, 15) = (3, 8, -17)$$

$$5. (5, -7, 15) - 1 * (3, 8, -17) = (2, -15, 32)$$

$$6. (3, 8, -17) - 1 * (2, -15, 32) = (1, 23, -49)$$

$$7. (2, -15, 32) - 2 * (1, 23, -49) = (0, -61, 130)$$

$$8. NWD(61, 130) = 1$$

$$9. 1 = (-49) * 61 + 23 * 130$$

10 Problem logarytmu dyskretnego

Dane: $a, c \in \mathbb{Z}, n \in \mathbb{N}$. Cel: znaleźć $x \in \mathbb{Z}_n$ takie, że $a^x = c \in \mathbb{Z}_n$. Alternatywnie można zdefiniować postać ogólną, gdzie mamy grupę G oraz $|G| \in \mathbb{P}$, i chcemy znaleźć $x \in G : g^x = h$.

11 Test na pierwszość Fermata

Jeśli $p \in \mathbb{P}$ to $\forall_{a \in \mathbb{Z}_p \setminus \{0\}} a^{p-1} = 1 \in \mathbb{Z}_p$.

1. Losujemy $a \in \mathbb{Z}_p \setminus \{0\}$

2. Obliczamy $a^{p-1} \pmod{p}$

3. Jeśli $a^{p-1} \neq 1$ to p nie jest liczbą pierwszą

Na przykład: $p = 7, a = 2$:

$$2^{7-1} = 2^6 = 64 \pmod{7} = 1$$

Zatem 7 może być liczbą pierwszą.

Albo $p = 4, a = 2$:

$$2^{4-1} = 2^3 = 8 \pmod{4} = 0$$

Zatem 4 nie jest liczbą pierwszą.

12 Chińskie twierdzenie o resztach

Niech $m_1, \dots, m_k \in \mathbb{N}$ będą parami względnie pierwsze ($NWD = 1$), oraz $M = \prod m_i$. Wtedy dla dowolnych $a_1, \dots, a_k \in \mathbb{Z}$ istnieje $x < M$ takie, że:

$$x \equiv a_i \pmod{m_i}$$

13 Faktoryzacja wielomianu nad ciałem skończonym

13.1 Distinct-degree factorization

Wielomian $f(x) = a_0 + a_1x^1 \dots$ nazywamy unormowanym jeśli $a_n = 1$. Współczynniki a_n nazywamy wiodącym. Ponieważ dla każdego $a \in \mathbb{F}_q \setminus \{0\}$ mamy $a^{q-1} = 1$ więc:

$$x^q - x = \prod_{a \in \mathbb{F}_q} (x - a)$$

Dla każdego $d \geq 1$, $x^{q^d} - x \in \mathbb{F}_q[x]$ jest iloczynem wszystkich nierozkładalnych unormowanych wielomianów w $\mathbb{F}_q[x]$ stopnia $k|d$.

14 Wspólne miejsca zerowe wielomianów jednej zmiennej

Mając wielomiany $f_1 \dots f_s \in \mathbb{F}[x]$ o współczynnikach z ciała $\mathbb{F}$, chcemy znaleźć $V = \{x \in \mathbb{F} : f_{1\dots s}(x) = 0\}$.

$$f(a) = 0 \Leftrightarrow x - a | f(x)$$

Aby znaleźć V musimy obliczyć $NWD(f_1, \dots, f_s)$.

15 Wielomiany wielu zmiennych

$\mathbb{F}[x_1, \dots, x_n]$ = zbiór wielomianów zmiennych $x_1, \dots, x_n$

$$f(x_1, \dots, x_n) \in \mathbb{F}[x_1, \dots, x_n] = \sum_{i_1, \dots, i_n} a_{i_1, \dots, i_n} x_1^{i_1} \dots x_n^{i_n}$$

Konstrukcje typu $x_1^{i_1} \dots x_n^{i_n}$ można utożsamić z wektorami $(i_1, \dots, i_n)$, a te z kolei uporządkować. Na przykład można użyć porządku leksykograficznego gdzie $i < j \Leftrightarrow$ pierwszy niezerowy współczynnik $j - i$ jest dodatni

Mając ustalony porządek, można zdefiniować dzielenie wielomianów wielu zmiennych. Każdy wielomian $f \in \mathbb{F}[x_1, \dots, x_n]$ można przedstawić w postaci:

$$f = a_1 f_1 + \dots + a_k f_k + r$$

Na przykład dla $f(x, y) = x^2y + xy^2 + y^2$:

$$f(x, y) = (x + y)(xy) + (y^2 - 1) + x + y + 1$$

16 Bazy Gröbnera

Dla porządku $<$ na $\mathbb{Z}^n$ oraz $f_1 \dots f_n \in \mathbb{F}[x_1, \dots, x_n]$ to:

$$\langle f_1, \dots, f_n \rangle = \{a_1 f_1 + \dots + a_n f_n : a_i \in \mathbb{F}[x_1, \dots, x_n]\}$$

nazywamy ideałem generowanym przez $f_1, \dots, f_n$. Skończony podzbiór ideału, względem porządku $<$ nazywamy bazą Gröbnera, jeśli:

$$\langle LT(g) : g \in G \rangle = \langle LT(f) : f \in I \rangle$$